

Könyvtár- pedagógiai program 2020

Dési Huber István Általános Iskola

Könyvtár-pedagógiai program

I. Bevezetés

1. Az iskolai könyvtár és könyvtárhasználat
2. Az iskolai könyvtár változó szerepének meghatározása

II. A könyvtár jelenlegi helyzete, fejlesztési irányai

1. Helyzetelemzés. Az állomány nagysága, összetétele, gyarapodás
2. Az állomány fejlesztésének irányai
3. Személyi feltételek, nyitva tartás
4. Eszközellátottság, informatikai felszereltség

III. Az iskolai könyvtár feladatai és szolgáltatásai

IV. Könyvtár-pedagógiai tevékenység

1. Célok (általános, életkoronkénti, nevelési, oktatási)
2. A foglalkozások keretei, típusai
3. Könyvtár-pedagógiai módszerek

V. Könyvtárhasználati tanterv

VI. Könyvtárhasználatra épülő szakórák

VII. Az olvasás- és könyvtárpedagógiai programok helyi megvalósítása

VIII. A szociális hátrányok kompenzálása a könyvtári eszköztár igénybevétele

IX. Záradék

I. Bevezetés

1. Az iskolai könyvtár és könyvtárhasználat

A könyvtárhasználat tanításának a feladata a tanulók felkészítése az információszerzés kibővült lehetőségeinek felhasználására a tanulásban, a hétköznapi életben az információk elérésével, kritikus szelekciójával, feldolgozásával és folyamatos értékelésével.

A könyvtár forrásközpontként való használata az önműveléshez szükséges attitűdök, képességek és az egész életen át tartó önálló tanulás fejlesztésének az alapja.

Az iskolai könyvtár az a hely, ahol az információ áll a középpontban, az a fontos, akár hagyományos, akár digitális úton jutunk hozzá. A könyvtár használata egy olyan lehetőség, amely rendszerezett, ellenőrzött forrásokat biztosít a tanulóknak az önálló tanuláshoz. A könyvtárostánár megtanítja és segíti az információk keresését, szelektálását, etikus és alkotó felhasználását.

Az ún. egykönyvű oktatás idejében nem volt szükség valódi iskolai könyvtárakra, hiszen azok csak a kötelező irodalom tároló helyévé szükkültek. Ma megváltoztak az iskolai könyvtárakkal szembeni elvárások is.

Régen a könyvtár:

- könyveket tároló hely,
- csak könyveket gyűjt,
- a könyveket kézbe adja,
- csak a tanítási órák kiszolgálója,
- a könyvtáros feladata csak az állomány gondozása.

Ma:

- közösségi, információs és tanulási színtér,
- minden típusú dokumentumot befogad = forrásközpont,
- megtanít a különféle dokumentumok önálló, kritikus használatára,
- a pedagógiai újítás műhelye is,
- a könyvtáros a pedagógiai munkában is részt vesz, a tanítás és tanulás segítője.

Az iskolai könyvtár új modellje az IFLA és az UNESCO közös kiáltványa szerint a következő:

Az iskolai könyvtár mindenki számára a tanítás és a tanulás színhelye.

„Az iskolai könyvtár a feladatok sikeres ellátásához, napjaink információra és tudásra alapozott társadalmában való eligazodáshoz szükséges alapvető információkat és elképzeléseket, gondolatokat biztosít. Az iskolai könyvtár a tanulókat permanens tanulási készségekkel fegyverzi fel, és fejleszti képzelőerejüket, lehetővé téve azt, hogy felelős állampolgárokként éljenek”

Az iskolai könyvtár működését meghatározó jogszabályok és szabályozók:

- 2011. évi 190. törvény a nemzeti köznevelésről (53. §, 45. §, 62. §, 63. §, 98. §, 2. melléklet, 3. melléklet)
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet A nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról (4. §, 92. §, 120. §, 161. §, 163. §, 164. §, 165. §, 166. §, 167. §, valamint a Felszerelési jegyzék)
- 2012. évi CLII. törvény A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. Törvény módosításáról
- 2012. évi I. törvény A munka törvénykönyvéről
- 2012. évi CXXV. törvény A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény módosításáról
- 2012. évi CLXXXVIII. törvény A köznevelési feladatot ellátó egyes önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba vételéről
- a 3/1975./VIII.17./KM-PM számú együttes rendelet és a hozzá kiadott irányelvek (Műv.K.1978.9.sz.)
- 16/2013. (II.28.) EMMI rendelete a tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről. A további, tankönyvellátásra vonatkozó törvények az 5. sz. mellékletben.
- 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról A Kormány a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 94. § (4) bekezdés b) pontjában, a 7. § (2) bekezdése tekintetében a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény 31. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont

- Oktatási Hivatal (2020): *A 2020-as NAT-hoz illeszkedő tartalmi szabályozók.*
https://www.oktatas.hu/koznevelés/kerettantervek/2020_nat (20200624)

2. Az iskolai könyvtár szerepének meghatározása

Az iskolai könyvtár tervezi és a szaktanárokkal együttműködve valósítja meg a tanulók könyvtárhasználati felkészítését. A **könyvtárostánár feladata** megtanítani az alapvető könyv- és könyvtárhasználati ismereteket (könyvtárhasználati óra), a **szaktanárok** saját műveltségterületükön a könyvtárhasználat rendszeres alkalmazásával (könyvtárhasználatra épülő szakóra, könyvtári gyűjtőmunka) elmélyítik a tudást, gyakoroltatják az elsajátítást. Csak így, közös munkával érhető el az iskola pedagógiai programjának megvalósítása, és a kor követelményeinek megfelelni tudó nemzedékek felnevelése.

A könyvtár sajátos eszközeivel, szabad légkörével, a személyiségre ható tevékenységével az iskola arculatát meghatározó értékek megvalósulásának helyszíne. A tanulókkal való differenciált foglalkozás megoldásában az ismertelsajátítást, a tanulást, az önművelést, a tehetséggondozást, a felzárkóztatást, a magatartási problémákkal küszködő tanulók beilleszkedését, a szociális, kulturális hátrányok leküzdését szolgálja.

II. A könyvtár jelenlegi helyzete, fejlesztési irányai

1. Helyzetelemzés

Könyvtárunk az iskola fennállásának 26. tanévében, 2006-ban vált igazi könyvtárrá. A tanteremnyi méretű könyvtárszoba után két terem összenyitásával megvalósított könyvtárhelyiség már megfelel az elvárásoknak.

A technikai felszereltség, és egyben a szolgáltatások köre is nagymértékben javult.

Az új, dupla méretű helyiségben állományt szellősen és jól áttekinthetően tudtuk elhelyezni, elkülönítve a kölcsönözhető és helyben használható műveket. Olvasótermünkben kényelmesen elfér egy tanulócsoport, a keresőtevékenység is egymás akadályozása nélkül megoldható.

Az iskola fenntartásában történt változások következtében az a beszerzési keret, amellyel a könyvtár szabadon gazdálkodhatott, megszűnt. Így nincs lehetőség a tervszerű állománygyarapításra, ami a gyűjtemény fejlesztését, a nevelő-oktató munka igényeinek megfelelő dokumentumok beszerzését lehetővé tenné. Évek óta nincs szerződésünk azzal a

Könyvtárellátóval, amellyel több évtizedes kapcsolatban álltunk, tőle szereztük be a könyvtári dokumentumok döntő többségét.

A mintegy 12 ezer kötetes gyűjtemény arányosan oszlik meg az állományegységek között, bár az utóbbi időben nőtt a prézensz állomány aránya.

Évről évre csökken a megrendelhető hetilapok, folyóiratok száma.

A fölöslegessé vált és avult könyvek kivonása rendszeresen történik.

A használat során megsérült, szakadt, de még megmenthető könyvek köttetésére nincs anyagi fedezet.

2. Az állomány fejlesztésének irányai

Az utóbbi időben sajnos világszerte csökkent a könyvtári dokumentumok iránti igény. A digitális világ gyermekei számára a könyv kevésbé érdekes, számukra az információk forrása az internet.

A felsőbb osztályok tanulóit már nehéz becsábítani, ám az alsós osztályok tanulóit, még elvarázsolja a könyv, a könyves környezet, az olvasni tudás képessége. Ahhoz, hogy a könyvtár vonzó, élő környezet legyen, ne múzeum, ahhoz új könyvekre, frissen beszerzett korszerű gyermekirodalmi művekre lenne szükség.

Ez azonban nem csak a könyvtár ügye, hanem a könyvtáron keresztül az intézmény egészének dokumentum- és információellátottságának kérdése is.

Sajnos megszűntek az állomány bővítésére, könyvtárfejlesztésre irányuló pályázatok is.

A problémát nem csak bizonyos művek hiánya, hanem azok alacsony példányszáma is jelenti (munkáltató óra, tanulói pályázatok, versenyre készülés, gyűjtőmunka stb.).

Az utóbbi évek fejlesztései ellenére is kevés és elhasznált a gyermek- és ifjúsági szépirodalom. Pedig az olvasásra nevelés, az olvasás megszerettetése megsárgult lapú, régi, kopott külsejű könyvekkel nem lehetséges. A mai gyerek a szép, színes, vonzó külsejű könyveket keresi és választja. A kötelező olvasmányok iránt is nagy a kereslet, így az újabbak is hamar elrongyolódnak, pótlásuk egyre több pénzt igényel.

A közkedvelt és tanulásban is jól felhasználható ismeretközlő sorozatok közül csak a legismertebbeket tudjuk gyűjteni, s azokat is kevés példányban. Nagyon hamar elhasználódnak, mivel egymás kezéből veszik ki a gyerekek.

A fejlesztés szempontjai:

Állandó, folyamatosan biztosított beszerzési keretre van szükség a tervszerű állománygyarapítás megvalósításához. Ennek birtokában lehet beszélni a fejlesztésről:

Kiemelten fejlesztendő a kézikönyvtári gyűjtemény (alapvető kézi- és segédkönyvek, a munkáltatáshoz szükséges példányszámban).

Folytatni kell a megkezdett ismeretközlő sorozatokat, ki kell egészíteni azokat az új kiadásokkal.

Folyamatos pótlásra, frissítésre vár a szépirodalmi állományrész: a régi, elhasználódott kötetek helyett újak beszerzése, a gyűjtemény kiegészítése klasszikus és kortárs gyermek- és ifjúsági irodalommal.

Fontos a korszerű, a tanítási – tanulási tevékenységet támogató ismeretközlő művek beszerzése.

Nem elhanyagolható az időszaki kiadványok állományrésze sem.

3. Személyi feltételek, nyitva tartás

A könyvtárosi feladatokat egy, felsőfokú végzettségű könyvtáros látja el tanítás mellett, osztott munkaidőben.

A könyvtár heti 14 órát tart nyitva, a hét minden munkanapján elérhető.

Az igényeknek megfelelően reggel, a tanítás előtt negyed óra áll rendelkezésre, majd minden óraközi szünetben, illetve délután a hetedik óra végéig látogatható a gyűjtemény.

4. Eszközellátottság, informatikai felszereltség

A cédulakatalógus lezárt, csak 1993-ig tárja fel az állományt. A napi keresésre nem, de a katalógus megismertetésére, a modern, számítógépes feltárást megelőző rendszer tanulmányozására megfelelő.

A szabadpolcos állományról a NetLib/ Szikla Mini Integrált Könyvtári Rendszer elnevezésű adatbázis ad tájékoztatást. A program a könyvtárosi gépen fut. A folyamatos munkavégzéshez szükséges programfrissítés költségét a fenntartó finanszírozza.

Könyvtárunk rendelkezik a különböző információhordozók használatához, az új dokumentumok előállításához, a könyvtár működtetéséhez szükséges nyilvántartások vezetéséhez, katalógus építéséhez szükséges eszközökkel.

A könyvtárhasználati ismeretek oktatásában, szakórák, délutáni foglalkozások megtartásában egyaránt jó segítséget nyújtana egy digitális tábla.

III. Az iskolai könyvtár feladatai és szolgáltatásai

Alapfeladatok:

- a gyűjtemény folyamatos fejlesztése, feltárása, őrzése, gondozása és rendelkezésre bocsátása,
- tájékoztatás nyújtása a dokumentumokról és szolgáltatásokról,
- az intézmény helyi pedagógiai programja és könyvtár-pedagógiai programja szerinti tanórai foglalkozások tartása,
- könyvtári dokumentumok egyéni és csoportos helyben használatának biztosítása,
- könyvtári dokumentumok kölcsönzése, beleértve a tartós tankönyvek, segédkönyvek kölcsönzését.

Kiegészítő feladatok:

- egyéb foglalkozások tartása,
- számítógépes informatikai szolgáltatások biztosítása,
- tájékoztatás nyújtása az iskolai, pedagógiai-szakmai szolgáltatók, valamint a nyilvános könyvtárak dokumentumairól és szolgáltatásairól,
- más könyvtárak által nyújtott szolgáltatások elérésének biztosítása,
- részvétel a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében,
- közreműködik az iskolai tankönyvellátás megszervezésében, lebonyolításában.

Cél, hogy az iskolai könyvtár rendelkezzen a naprakész információszerzést biztosító dokumentumokkal; kielégítse az iskola információs igényeit, szervezze a könyvtárhasználatra nevelés gyakorlati megvalósítását, megalapozza a tanulók könyvtárhasználóvá nevelését; tegye lehetővé a tanulócentrikus használói képzést.

IV. Könyvtár-pedagógiai tevékenység

A könyvtárhasználatra nevelés komplex, tantárgyközi, kollektív tervezést és kollektív megvalósítást, valamint differenciált módszereket igényel.

A könyvtárhasználati tudás alapvetően eszköztudás, elsősorban spirális, és csak kisebb mértékben lineáris elrendezésű, korszerű és folyamatosan megújuló, fokozatosan építkező.

Célja a tanulók felkészítése az információszerzés kibővülő lehetőségeinek felhasználására a tanulásban, a hétköznapi életben az információk elérésével, kritikus szelekciójával, feldolgozásával és a folyamat értékelésével.

1. Célok

Általános, hosszú távú célok:

- Az élethosszig tartó tanulás megalapozása a kulcskompetenciák révén.
- A tanuló életvitelét kedvezően befolyásoló tudáskonstrukciók kialakítása.
- Az alkalmazható tudás (mint az alkotó személyiséggé válás eszköze) megalapozása.
- A könyvtárral különösen jól fejleszthető kompetenciák fejlesztése:
 - problémamegoldás, kommunikáció, kritikai, globális látásmód, információszerzés- és kezelés, a kooperatív munkára való alkalmasság.
 - Információs kultúra elsajátítása: az információ gyűjtésétől a rendszerezésen, tároláson át a kritikai elemzésig, valamint az információ megfelelő formába öntése, kommunikálása, dokumentumkészítés, az információk etikus felhasználása.
 - A tanulóknál a könyvtárhasználaton alapuló önálló ismeretszerzéshez szükséges magatartásmódok, tevékenységek kialakítása.
 - Az oktatási egyenlőtlenségek mérséklése, az esélyegyenlőség megteremtése.
 - A szociális, kulturális hátrány leküzdése lehetőségének megteremtése.
 - A tehetséggondozás során az érdeklődés elmélyítése, továbbfejlesztése.
 - A tanulás fejlett módszereivel rendelkező, önálló ismeretszerzésre képes személyiségfejlesztés.

Életkoronkénti célok:

1-4. évfolyam: alapozó funkció – kiemelt cél az olvasni tudás elmélyítése, az olvasás megszerettetése élvezetes olvasmányokon és könyvtári sikerélményeken keresztül. Ennek alárendelt cél a rendszeres könyv- és könyvtárhasználat elérése, a könyvekhez való minél pozitívabb viszony kialakítása.

5-8. évfolyam: az alapozó szakaszban elsajátított könyv- és könyvtárhasználati alapokra és az értő olvasásra építve az összetett tudás kialakítása:

- a hagyományos és digitális kézikönyvek, szakirodalmi művek, digitális adatbázisok tudatos és biztos használata,
- a feladatnak megfelelő források kiválasztása, az információk kritikus kezelése és etikus felhasználása,
- az adott könyvtár tereinek, állományrészeinek és szolgáltatásainak ismerete, használata,
- a dokumentumtípusok megfelelő ismerete és használata.

Nevelési célok:

Általában: önfejlesztési, tanulási, olvasási és könyvtárhasználati igény kialakítása.

Az 1-4. évfolyamon: az olvasás megszerettetése (örömteli olvasás), rendszeres könyv- és könyvtárhasználat, a könyvtár tanulási és szabadidős környezetként való alkalmazása.

Az 5-8. évfolyamon: tudatos könyvtárhasználat, az etikus információfelhasználás elsajátítása.

Oktatási célok:

A 1-8.évfolyamon a spirálisan építkező tantervi követelmények szerint:

- Az írott dokumentumok jelentősége: az olvasás, a könyvek megszerettetése.
- Az információszerezés lehetősége: a könyvtár. A helyes használatra, viselkedésre nevelés.
- A könyv tartalmi és formai elemeinek megismerése: általa az információhoz jutás megkönnyítése.
- A könyvtári állomány tagolása, raktári rend: segítségével az ismerethez jutás lehetőségének megteremtése.
- A dokumentumtípusok megismerése: a megfelelő információhordozó kiválasztása.
- A tájékozódás direkt és indirekt eszközeinek használata: a problémamegoldó gondolkodásra nevelés mint az információs társadalom szükségletét természetes lehetőségként felkínálni.
- A kibővülő információszerezési lehetőségek megismertetése: korszerű használói tudás, szokások kialakítása.
- A megszerzett információk értelmezése, rendezése, felhasználása, kommunikálása, új dokumentum készítése.
- A különböző olvasási típusok és szövegfeldolgozási módszerek alkalmazása, a szöveg több rétegének megértése. A különböző szövegfajták sajátosságainak megismerése (lineáris, nem lineáris, hagyományos és digitális).
- Az iskolai könyvtár centrális és kibővülő szerepkörének tudatosítása: a nevelőtestület tagjainak az elsődleges információforrása munkája során az iskolai könyvtár legyen.
- Az alapozó könyvtárhasználati órák a NAT követelményeit szolgálják: a minimális elméleti ismeretek mellett ezek alkalmazási műveletei hangsúlyosak.
- A szakórák könyvtárhasználaton alapuló tanulási, tananyag-feldolgozási technikai természetes módszerré váljanak.
- Könyv- és könyvtárhasználati tudás, információfeldolgozás, problémamegoldás, alapozás, az olvasás elmélyítése, alapismeretek a gyermekkönyveken keresztül

(dokumentumtípusok, dokumentumhasználat), könyvtári szolgáltatások, forráskiválasztás, kézikönyvek és tájékoztatói segédletek, önálló tanulási technikák elsajátítása.

2. A foglalkozások keretei, típusai:

Szervezeti keretek:

a/ tanórai foglalkozások: óra a könyvtárban, könyv a tantermi órán.

b/ iskolai, tanórán kívüli foglalkozások: szakkörök, tehetséggondozó körök, napközis foglalkozások, felzárkóztató/fejlesztő foglalkozások, versenyfelkészítés.

c/ iskolán kívüli tanóra: nyomda, könyvtár, könyvesbolt és szerkesztőség meglátogatása.

A könyvtári foglalkozások típusai: könyvtárhasználati óra, könyvtárhasználati szakóra, tanórától független könyvtári foglalkozás.

Munkaformák, módszerek a teljesség igénye nélkül: irodalmi foglalkozás, mesedélután, kézműves foglalkozás, filmvetítés bevezető és élményfeldolgozó foglalkozással, író-olvasó találkozó, szituációs játék, vetélkedő.

A könyvtár-pedagógiai módszerek és az iskolai könyvtári környezet gazdagítja, színesíti, élményszerűbbé, sokoldalúbbá teszi az tanítási-tanulási folyamatot. A könyvtárhasználati tudást eszközjellegűen kell beépíteni a tanulók tárgyi képzésébe, így a megfelelően irányított könyvtári kutatómunka segíti az összefüggések feltárását (tudományterületek, tantárgyak összefüggései, kapcsolódásai), így gondolkodni is segít.

Az iskolai könyvtár célja az is, hogy mintaként szolgáljon egyéb könyvtárak használatához.

3. Könyvtár-pedagógiai módszerek

A könyvtárhasználati tudás eszköztudás. Kialakítása során nem lehet cél, hogy a tanulók, felhasználók elméletben is számot tudjanak adni könyvtári ismereteikről, ezért a tantervi tartalmakat sem tananyagszerűen kell feldolgozni.

Alapelveink:

a/ Motivációs rendszer:

Alapvető a gyermeki kíváncsiság, történetéhség, illetve az ismeretszerzés, ha a kiindulási helyzetet ők is érdekes, valós helyzetként élik meg.

b/ Tervszerűség:

A könyvtárostánár felkészülésének lépései: témaválasztás, a tantárgyi és könyvtárhasználati célok megfogalmazása, az óra helyének kiválasztása, biztosítása, a helyszín adottságainak felmérése, a dokumentumok elhelyezése, a tanulók szükséges előismeretinek, készségeinek átgondolása (tantárgyi, könyvtárhasználati, szövegértési), a felhasználandó információhordozók kiválasztása, az anyag metodikai elemzése, a megfelelő módszerek kiválasztása, a szükséges eszközök megfelelő példányszámban való biztosítása, a konkrét feladatok megfogalmazása, a szemléltetés elkészítése, az óravázlat elkészítése, kettős óravezetés estén (könyvtárban tartott szakóra) a feladatok megosztása.

c/ Témaválasztás:

Alapelve, hogy olyan témát kell választani, amelyik több szempontból és többféle segédeszközön keresztül is megközelíthető, hogy szemléltesse a könyvtári lehetőségek sokféleségét, teret adjon az egyéni út megválasztásának, valamint amelyikben a résztvevők szabadjára engedhetik a fantáziájukat, érdekli őket annak aktualitása.

d/ Aktivitás:

a módszerek legfőbb jellemzője a sokoldalú tevékenységre építés. A megcélzott aktivitás fizikai és szellemi is egyben. Az életkor előre haladtával fokozatosan nőnie kell a tanulók önállóságának.

e/ Szemléletesség:

A tananyag gyakorlati jellegéből adódik, hogy a szemléletesség, a szemléltetés alapvető jelentőségű. Elősegíti a megértést, ezáltal a kognitív képességek fejlődését.

f/ Differenciálás:

A könyvtár alkalmas az önálló tanulásra, ha a tanulóknak már vannak keresési és tanulási stratégiájuk. Fontos, hogy megfelelő feladatok ajánlásával, majd a folyamat végigkísérésével segítsük, támogassuk egyéni fejlődésüket.

g/ Ellenőrzés, mérés, értékelés:

Eszköztudás jellegéből adódóan az ellenőrzésre is gyakorlati formák jellemzőek, hiszen a tárgy alapvetően gyakorlati jellegű és nem ismeretorientált. Az értékelésnél figyelembe kell venni az egyéni képességeket és készségeket, ismerni kell a lehetséges (félre)értelmezési lehetőségeket.

V. Könyvtárhasználati tanterv (helyi tanterv)

Óraterv 1-8. évfolyam

évfolyam	befogadó tantárgy	éves óraszám
1-2.	magyar nyelv és irodalom	2-2 óra
3-4.	magyar nyelv és irodalom	2-2 óra
5-6.	magyar nyelv és irodalom	2-2 óra
7-8.	magyar nyelv és irodalom	2-2 óra

A tanterv tartalma évfolyamonként:

1. évfolyam

Cél: Ismerkedés a könyvtárral, a pozitív attitűd kialakítása

Tartalom:

- viselkedés a könyvtárban
- a könyvtár szolgáltatásai
- a kölcsönzés módja
- a gyerekkönyvek helye
- képeskönyv, mesekönyv, gyereklexikon

Tevékenység:

- a könyvtárral kapcsolatos pozitív attitűd kialakítása
- a könyvek óvása, helyes használata
- a könyvtári szabályok elfogadtatása

2. évfolyam

Cél: A funkcionális terek elkülönítése, a könyvtárhasználat igényének kialakítása

Tartalom:

- a könyvtárhasználat szabályai
- a fő állományegységek elhelyezkedése
- a könyv szerkezete, tartalma, fő adatai
- eligazodás a gyermeklexikon betűrendjében, a tartalomjegyzékben
- a kép és a szöveg együttes értelmezése

Tevékenység:

- a könyvtárhasználati szabályok rögzítése
- információgyűjtés könyvekből

3. évfolyam:

Cél: Könyvkeresés, válogatás a szabadpolcos térben

Tartalom:

- a könyvtár funkcionális terei, állományrészei
- a könyvek csoportosítása (szép- és ismeretközlő irodalom)
- a szótárak szerkezeti jellemzői

Tevékenység:

- válogatás a szépirodalom betűrendjében
- a könyvek csoportosítása tartalom és funkció szerint
- információgyűjtés szótárból, jegyzetelés

4. évfolyam:

Cél: Készség szintű tájékozódás a gyűjteményben, alapszintű dokumentumismeret

Tartalom:

- az iskolai könyvtár és a lakóhelyi közkönyvtár gyermekszolgálat
- a könyv formai és tartalmi elemei
- gyermeklapok, nem nyomtatott dokumentumok
- lexikon, enciklopédia, szótár jellemzői

Tevékenység:

- tájékozódás az iskolai könyvtárban
- a kötetstábla, a címlap, a gerinc, a tartalomjegyzék, mutató, a fejezet felismerése
- információgyűjtés könyvekből, vázlatkészítés irányítással, tartalmi összefoglalás

A továbbhaladás feltételei:

- tudja használni a könyvek tartalomjegyzékét,
- legyen képes tájékozódni a szótárakban, a lexikonokban.

5. évfolyam:

Cél: biztos eligazodás a könyvtári állományban.

Tartalom:

- raktári rend, raktári jelzet
- a könyv tartalmi elemei (bevezető, előszó, utószó, fűlszöveg)

- az időszaki kiadványok fajtái
- a nyomtatott és digitális kézikönyvek használata

Tevékenység:

- keresés a szabadpolcos állomány raktári rendjében
- a könyv tartalmi elemeinek megkülönböztetése, információs értéke
- az időszaki kiadványok információszerzésben betöltött szerepe
- adatgyűjtés nyomtatott és digitális kézikönyvből, jegyzetelés, a források azonosítása

A továbbhaladás feltétele:

- legyen képes az alapvető nyomtatott és digitális kézikönyvek használatára,
- tudjon adatokat keresni a könyvtárban.

6. évfolyam:

Cél: a dokumentumtípusok megkülönböztetése, használata.

Tartalom:

- raktári rend a két állománycsoportban
- dokumentumtípusok, nyomtatott és nem nyomtatott ismerethordozók
- a nyomtatott és digitális kézikönyvek használata

Tevékenység:

- megadott művek keresése és tematikus gyűjtőmunka a szabadpolcos állományban
- a különböző típusú és témájú dokumentumok formai, tartalmi és használati jellemzőinek megállapítása

A továbbhaladás feltételei:

- tudjon eligazodni az iskolai könyvtár szabadpolcos állományában,
- legyen képes megkülönböztetni a főbb dokumentumtípusokat,
- tudjon önállóan tájékozódni a nyomtatott és digitális művekben, tudja a szerzett információkat a megadott szempontok szerint felhasználni, a forrásokat azonosítani.

7. évfolyam:

Cél: a kézikönyvek (nyomtatott és digitális) biztos és tudatos használatának elsajátítása

Tartalom:

- a kézikönyvek típusai, használati jellemzői
- könyvtártípusok: nemzeti, szak-, köz-, iskolai

Tevékenység:

- a kézikönyvtár összetételének és tájékozódásban betöltött szerepének megismerése

- a kézikönyvek használata szaktárgyi feladatok megoldásában
- a különböző típusú könyvtárak megismerése közvetett forrásokból, (esetleg látogatással)

A továbbhaladás feltételei:

- ismerje a fő kézikönyvtípusokat, tudjon információt keresni az alapvető kézikönyvekben,
- tudja, hogy az iskolai könyvtáron kívül használhatja a közkönyvtárat is,
- tudja, hogy hazánk nemzeti könyvtára az Országos Széchényi Könyvtár.

8. évfolyam:

Cél: törekvés a források szakszerű felhasználására

Tartalom:

- információgyűjtés a teljes könyvtári eszköztárban (a hagyományos és a digitális dokumentumokban) eszköztől függetlenül
- az információk válogatása, értékelése, etikus felhasználása
- a jegyzetelés technikája

Tevékenység:

- források keresése szaktárgyi feladatokhoz, a keresett téma kifejezése tárgyszóval, szakjelzettel
- a többféle forrásból összegyűjtött anyag feldolgozása: jegyzetelés, vázlatkészítés, idézés
- hivatkozás forrásra

A továbbhaladás feltételei:

- legyen képes az iskolai könyvtár állományának és szolgáltatásainak önálló használatára,
- tudja, hogy a tárgyszó, illetve a szakjelzet a könyv tartalmát fejezi ki, tudjon ez alapján a szabadpolcon könyvet keresni,
- ismerje az információs problémamegoldás alapvető lépéseit, eszközeit, módszereit,
- ismerje az információszerzés etikai és jogi vonatkozásait, a forrásjegyzék és a hivatkozás elkészítésének szabályait.

Az értékelés módja: az 1-4. évfolyamon szóbeli értékeléssel, az 5-8. évfolyamon a befogadó tantárgyon belül érdemjeggyel történik.

A felhasznált taneszközök: a gyerekek a könyvtárostánár által összeállított feladatokat oldanak meg, külön taneszközt nem használnak.

VI. A könyvtárhasználatra épülő szakórák

A könyvtárhasználati ismeretek egyik fő jellemzője, hogy tantárgyközi tudásanyag, hiszen a kerettantervekben szereplő tantárgyak szinte valamennyi évfolyamán találunk könyvtárhasználatra utaló tananyagtartalmi, tanulói tevékenységre vagy követelményre mutató hivatkozásokat, elvárásokat, ajánlásokat.

Ennek az az oka, hogy mindegyik tudományterület céljai közt szerepel azon képességek elsajátítása, miszerint a tanulók kellő problémaérzékenységgel, kreativitással és önállósággal igazodjanak el az információk világában, értelmesen és értékteremtően tudjanak élni az önképzés szerteágazó lehetőségeivel.

A szakórák célja a könyvtárhasználati órákon elsajátított könyv- és könyvtárhasználati, dokumentumismereti tudnivalók gyakoroltatása. Ez az egyes tantárgyak követelményrendszerének szerves része, hiszen azok ismeretanyagának elsajátítását segíti a könyvtári eszköztár segítségével. Ezeket az órákat a szaktanárok vezetik a könyvtárossal való együttműködés keretében.

A könyvtárhasználati ismeretek tanítása alapvetően a magyar nyelv és irodalomba integráltan jelenik meg, de az ismeretek alkalmazásának gyakoroltatása minden tantárgyban lehetséges és szükséges.

Fejlesztési követelmények az 1-4. évfolyamon: A könyvek tartalmának megállapítása, ismertetése, tartalomjegyzék, bevezető, fűlszöveg alapján, illetve átlapozással. Önálló ismeretszerzés könyvtári munkával, könyvek keresése bármely tantárgyi témához.

Nyomtatott és digitális kézikönyvek, a korosztálynak megfelelő szótárak, lexikonok használata ismeretlen szavak magyarázatára, személyekhez, témákhoz kapcsolódó adatok gyűjtése a tanult anyag bővítésére. Források azonosítása, rövid feljegyzés készítése a felhasznált könyvekből.

Az 5-8. évfolyamon is minden tantárgyban megjelenik a specifikus ismerethordozók megismertetése. Ezen könyvtári környezetben tartott tanórák célja kell legyen az is, hogy a lexikális tudás kialakítása helyett az önálló információhoz jutás, információkezelés módszereinek átadására kerüljön a hangsúly. Ebben a képességfejlesztési tevékenységben az iskolai könyvtárnak és a könyvtárhasználatra épülő oktatási módszereknek kiemelkedő jelentőségük van. Ez a könyvtárostanár, az osztályfőnökök és a szaktanárok folyamatos együttgondolkodását teszi szükségessé.

A könyvtárhasználati szakórák rendszere:

Tantárgy	5.	6.	7.	8.
Magyar nyelv és irodalom	1	1	1	1
Történelem	1	1	1	1
Idegen nyelvek	1	1	1	1
Matematika	1	1	1	1
Természettudomány	1	1	-	-
Fizika	-	-	1	1
Biológia	-	-	1	1
Kémia	-	-	1	1
Földrajz	-	-	1	1
Ének-zene	1	1	1	1
Vizuális kultúra	1	1	1	1
Technika és tervezés	1	1	1	-
Testnevelés	1	1	1	1
Osztályfőnöki	1	2	2	2

Az egyes szakórák anyaga:

Magyar nyelv és irodalom

5. évfolyam: A magyar nyelv egynyelvű szótárainak (nyomtatott és digitális) használata
6. évfolyam: A kézikönyvek használata a tárgyalt irodalmi művekkel, szerzőkkel kapcsolatban. Rövidebb beszámoló készítése nyomtatott és elektronikus forrásokból.
7. évfolyam: Az anyanyelvi kultúra a magyar nyelv kézikönyveiben.
8. évfolyam: Szövegalkotás: könyvismertetés, könyvajánlás, kiselőadás. Irodalmi ízlésformálás.

Történelem

5. évfolyam: Tájékozódás a könyvtárban az egyes történelmi korokkal, személyiségekkel, eseményekkel kapcsolatban. Tájékozódás térben és időben

6. évfolyam: Tájékozódás a korosztálynak készült nyomtatott és digitális történelmi lexikonok, enciklopédiák, ismeretterjesztő művek között. Egyszerűbb korabeli írásos források.

7. évfolyam: Könyvtári kutatás megadott témában és szempontok szerint nyomtatott és digitális kézikönyvekből, ismeretterjesztő művekből, térképek segítségével

8. évfolyam: Kutatás könyvtári eszközök felhasználásával adott témában. Statisztikai adatok gyűjtése jelenismereti témában, korabeli írásos források összevetése.

Idegen nyelvek

5. évfolyam: A szótárak fajtái és használatuk. Az idegen nyelvű könyvek helye, használata. Hangzóanyagok.

6. évfolyam: Hangos szótár, egyéb hangzó anyagok. Országismereti kutatómunka

7. évfolyam: Szótárhasználat, országismereti kutatómunka

8. évfolyam: Szótárhasználat, országismereti kutatómunka

Matematika

5. évfolyam: Matematikatörténeti érdekességek gyűjtése

6. évfolyam: A matematika tanulási módszereinek továbbfejlesztése: nyomtatott és digitális lexikonok, fogalomtárak, feladatgyűjtemények

7. évfolyam: Információszerzés matematikai információhordozókból: táblázatok, képletgyűjtemények

8. évfolyam: Matematikatörténeti érdekességek, nevezetes megoldatlan problémák.

Természettudomány

5. évfolyam: Információszerzés természetismereti témájú könyvek, térképek, filmek segítségével. A térképajták használata

6. évfolyam: Ugyanaz

Fizika

7. évfolyam: A fizikai tárgyú ismerethordozók helye és használata

8. évfolyam: A tananyaghoz kapcsolódó kiegészítő információk gyűjtése a kézikönyvek, ismeretterjesztő kiadványok, elektronikus ismerthordozók felhasználásával.

Biológia

7. évfolyam: Ismerkedés a biológiai, környezetvédelmi információhordozókkal. Ismeretszerzés élőhelyekről, életközösségekről

8. évfolyam: Önálló ismeretszerzés és feldolgozás egy adott témában. A határozók használata.

Földrajz

7. évfolyam: A földrajzi ismerethordozók megismerése. Információgyűjtés egyes országok sajátosságairól, magyar utazók, földrajzi felfedezők szerepéről

8. évfolyam: Ismeretszerzés különböző földrajzi, környezetvédelmi tartalmú információhordozókból. Tájékozódás hazai földrajzi, környezeti folyamatokról, idegenforgalmi, turisztikai ajánlatokról

Kémia

7. évfolyam: Kutatómunka kémiai témában, az alkalmazott ismerethordozók használatának megismerése

8. évfolyam: Kutatás kiemelkedő tudósok munkássága, fontos tudománytörténeti események körében. A különböző eredetű információk értékelése, összevetése.

Ének-zene

5. évfolyam: Ismeretszerzés a magyar népdalok, más népek dalai, népszokások, ünnepkörök zenéje, népi hangszerek témakörében

6-8. évfolyam: Információszerzés zenei stílusokról, alkotókról, műfajokról a tananyaghoz kapcsolódóan különböző forrásokból

Vizuális kultúra

5. évfolyam: Képzőművészeti és művészettörténeti információforrások megismerése, ismeretgyűjtés

6-7. évfolyam: Ismeretszerzés és feldolgozás a tananyaghoz kapcsolódva. Kutatómunka pl. névadónk, helyi képzőművészek, Képtár témakörökben

8. évfolyam: A média szerepe. A fikciós és dokumentumjelleg különbségeinek megfigyelése. Reflexió megfogalmazása.

Technika és tervezés

5-6. évfolyam: A technika ismeretkör kézikönyvei. A tananyaghoz kapcsolódó információk felkutatása. A menetrendek használata

7. évfolyam: Találmányok, feltalálók, közlekedéstörténet témakörének kutatása

Testnevelés

5. évfolyam: A higiéniaival, a sporttal, sporttörténettel kapcsolatos információhordozók helye és használata

6. évfolyam: Ismeretszerzés egészségmegőrzés és a sportágak szabályai témakörben

7. évfolyam: Ismeretszerzés az olimpiák, sportversenyek témakörben

8. évfolyam: Sporthírek, sportinformációk a nyomtatott sajtóban, a médiában

Osztályfőnöki

5. évfolyam: Tanulás és könyvtár – a tanulás lépései, a könyvtár szerepe, a gyűjtőmunka lépései. Felkészülés a tanulmányi kirándulásra

6. évfolyam: Tanulás és könyvtár – heti tanulási terv, a hatékony tanulás módszerei, saját könyvtáram. Felkészülés a tanulmányi kirándulásra

7. évfolyam: Tanulás és könyvtár – a szellemi munka technikája. A jólinformáltság mint életviteli sajátosság. Felkészülés a tanulmányi kirándulásra

8. évfolyam: Önismeret, pályaorientáció. Pályaválasztás könyvtári eszközökkel. Felkészülés a tanulmányi kirándulásra nyomtatott és digitális forrásokból.

VII. Olvasás- és könyvtárpedagógiai programok helyi megvalósítása

A speciálisan csak iskolákra jellemző könyvtári programjaink a könyves környezet megszerettetését, természetes közegként való elfogadását is célozzák. Az évtizedek alatt hagyományossá vált rendezvények a tanulóknak olyan élményt és tapasztalatot jelentenek, amely megalapozza a könyvekkel és könyvtárral kapcsolatos pozitív benyomásokat.

Programterv 1-8.

hónap	a rendezvény aktualitása	program	a megcélzott korosztály
szeptember 30.	A magyar népmese napja, Benedek Elek születésnapja	vetélkedő, mesemondó verseny, meseolvasás	1-4. évfolyam
október	Könyvtári hónap	Otthon vagy a könyvtárunkban? - vetélkedő	5-8. évfolyam
november és február	Valamilyen aktuális évfordulóhoz kapcsolódó rendezvény	Vetélkedő / rejtvényfüzet / olvasónapló, vendég előadó meghívása stb.	5-8. évfolyam
december	Advent	Karácsonyváró foglalkozások, könyvkiállítás	1-4. évfolyam
január 22.	A magyar kultúra napja	Könyvtári kutatómunkán alapuló feladatmegoldás (rejtvényfüzet, vetélkedő, kiállítási anyag, prezentáció stb.)	2-8. évfolyam
március 15.	A forradalom emléknapja	Kiállítás a gyerekek munkáiból (rajzok, tablók, kézműves munkák stb.)	1-8. évfolyam
április 2.	Andersen születésnapja, a gyerekkönyvek és a meseírás napja	Vetélkedő, illusztrációkészítés, meseíró vagy mesebefejező verseny, szövegértési verseny	2-4. évfolyam
április 11.	A magyar költészet napja	Versekkel, költőkkel kapcsolatos rendezvények	1-8. évfolyam

Ezekon kívül jellemző az iskolai témahetek támogatása, az osztálykirándulások, túrák előkészítésében való közreműködés, a tantestületi értekezletek, pedagógiai napok

előkészítésének segítése, az iskolai ünnepélyek, megemlékezések összeállításának támogatása. Az iskolai helyesírási, versmondó, szépolvasó és szövegértési versenyeknek hagyományosan a könyvtár szolgál méltó helyszíneként.

VIII. A szociális hátrányok kompenzálása a könyvtári eszköztár igénybevételével

Mint ahogy az iskola pedagógiai programjában is szerepel, a könyvtár-pedagógia sokat tehet a szociális hátrányok csökkentéséért. A kompenzálás az alábbi területeken lehetséges:

- A könyvtári szolgáltatások igénybevételének lehetősége (a díjtalan beiratkozás, ingyenes szolgáltatások mindenki számára elérhető).
- A könyvtári foglalkozásokon való részvétel (segíti a könyvtárhasználati készség kialakítását, a könyves környezet pozitívan hat a személyiség fejlődésére (biblioterápia)).
- A könyvtári rendezvényeken való részvétel (mesedélután, előadás, író-olvasó találkozó, vetélkedő, filmvetítés, mese- és versmondó verseny stb. az esélyegyenlőséget segíti megvalósulni).
- A gyermeklapokhoz, folyóiratokhoz, a képi és hangzó dokumentumokhoz, valamint az internethez való könyvtári hozzáférés lehetősége (pótolja az otthoni hiányosságokat).
- A közös - kötelező és ajánlott - olvasmányok kölcsönzése (nem szükséges megvásárolni).
- Részvétel az ingyenes tankönyvellátásban (a szociálisan rászoruló diákok, majd a 2017/18. tanévtől minden 1-8. évfolyamos diák egész tanévi használatra kapja meg a szükséges taneszközöket).

X. Záradék

Jelen könyvtár-pedagógiai program az iskolai könyvtár szervezeti és működési szabályzatának 4. számú melléklete, egyben az iskola pedagógiai programjának szerves része.

Az átdolgozás kelte: Szombathely, 2020. június

Tóthné Horváth Hedvig
könyvtáros-tanár